

ערוד לנר

בגמרא מלמד שתפס הקב"ה לירבעם בנגדו. יש לפרש ע"פ מה דאמרינן לעיל והוא מתכסה בשמלה חדשה מה שמלה חדשה אין בו דופי וכן מלמד שחדשו דברים הרי שכינה התורה בלשון שמלה כמש"א שמלה לכה קצין תהיה לנו שנדרש על ת"ח ואמרינן בגמרא אם פגע בך מנוול זה משכחו לביהמ"ד מפני שהתורה מצילתו מחטא והיינו דקאמר אחר הדבר הזה מלמד שתפס הקב"ה לירבעם בנגדו פירוש שדריש דבר מלשון דבור בתורה ואמר אחר שלמד תורה הרבה והיה להקב"ה בקדושתו עוד קצת אחיזה בו להחזירו למוטב מצד בגדו דהיינו תורתו ואעפ"כ לא שב מפני גסות רוח שהיה בו. ובמה דאמר ומי בראש ג"כ י"ל דהא הקב"ה כבר אמר לו אני ואתה ובן ישי הרי שהקדים אותו לבן ישי וביותר י"ל למה דהקב"ה באמת אמר לו אח"כ בן ישי בראש גם מאי האי ומי בראש דקאמר ירבעם ונ"ל דלעיל (צט.) מיתבי ב' מימרות האחד מימרא דרחב"א אמר ר"י דכל הנביאים לא נתנבאו רק לבעלי תשובה אבל צדיקים גמורים עין לא ראתה אלהים זולתך והב' מימרא דר"א דבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד וקאמר בש"ס דפליגי אהרדי. אכן י"ל קצת דלא פליגי ע"פ מה דמקשה בפרק יוה"כ דחד אמר ב"ת ודונות נעשה להם כשגגות וחד אמר נעשה להם כזכיות ואהא קאמר דל"ק כאן בתשובה מאהבה כאן בתשובה מיראה וה"ע י"ל הך חילוקא לענין הנך מימרות דבתשובה מאהבה כיון שדונות נעשות להם כזכיות א"כ העונות רבות שעשו כולם נעשו זכיות והמצות שלהם ג"כ קיימין א"כ ודאי עדיפי מצדיקים שיש להם ג"כ עונות ובפרט כי להם נחשבות אפילו שגגות כדונות דהקב"ה מדקדק עם צדיקיו כחוט השערה אבל בב"ת מיראה שלהם עדיין נשארות שגגות רבות גריעי מצדיקי ולהם נאמרו נביאות הנביאים והיינו דקאמר שתפסו הקב"ה בנגדו וא"ל חזור בך פירוש בלי טעם אהבת השכר ויראת העונש אלא מכח תורתו ואהבת השם ואז יהיה ב"ת מאהבה ועדיף מבן ישי שהוא צדיק גמור ולכן ואתה ובן ישי נטייל בג"ע הוא קודם לבן ישי אבל הוא שאל ומי בראש הרי שלא רצה לשוב מאהבה רק אם יצמח לו שכר שיהיה בראש וא"כ אינו ב"ת מאהבה ולכן קאמר ליה הקב"ה בן ישי בראש ולכן אמר ליה לא בעינא:

ולזה דרשו רז"ל שזה היא ככוונה מאתו ית' לעורר לבו לתשובה כשיראה שנתקיים דברי הנביא בשבירת המזבח והדשן שעליו וגם ביכוש ידו וחזרתו לאיתנה ע"י תפי' הנביא, אף שהי' חוטא ומחטיא את הרבים, וכבר אמרו (סוטה מז ע"א) כל החוטא ומחטיא וכו' אין מספיקין בידו וכו', אבל לגודל מעלת ירבעם וזכות תורתו שכת' והוא מתכסה בשמלה חדשה וכו' ודרשו למעלה שחידשו דברים שלא שמע און מעולם ותורתו לא הי' בו דופי, והוא מלבוש נשמתו שהאדם עושה ע"י תורתו ומצותיו, וזה גרם לו זכות שישיעו אותו מלמעלה לתשובה. וזהו מליצת חז"ל באמרם שתפס הקב"ה לירבעם בנגדו וכו' והוא מלבוש נשמתו וזכות תורתו, וע"י אמר לו חזור בך ר"ל ששיעו אותו מלמעלה לתשובה.

תולדות יעקב יוסף ראה

איברא דיש עוד לפרש משנה דאבות בדרך זה, והוא דשמעתי קושיא אחת ממורי בענין מה שאמרו בש"ס בכל יום בת קול יוצאת מהר חורב ומכרזת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה וכו' (אבות פ"ו), וכן מה שנאמר אמר שומר וגו' שדרשו (והר מרומה קל ע"ב) שהוא כרוז וכו"ל, שאם אין שומע את הכרוז למה מכריזין, ואם יש שומע קשה שהחוש מכחישו, כי מי זה יאמר ששמע כרוזין מלמעלה, ואף אם ימצא א' שאומר ששמע מי הוא הפתי אשר יאמין לדבריו, וא"כ לאיזה תועלת הוא הכרוז ללא יועיל. ותירוצו הוא עד"ז, הגם שהודיענו הש"ס שגם הכרוזין היוצאין ממלך מלכו של עולם הוא ברמז, וצריך לידע במחוג רמז הכרוז ע"י המחשבה שבאין לאדם בכל יום הרהורי תשובה שהוא מחמת הכרוז, או ע"י שאר דברים הנודעים למי שעניי שכל לו, שלא יהי' מכלל אלו הנאמר אל תהי' כסוס כפרד אין הבין במתג ורסן וכו' (פיהלס לז ט), רק כשנתעורר בעולם איזה פחד ויראה ידעו שמרמזין להם מלמעלה שידבקו בשורש היראה וכו"ל, וכשנתעורר איזה שמחה בעולם ידבק בשמחת עבודת ה', וכיוצא בזה ישמע חכם ויוסיף לקח ודפח"ח.

אמת ליקב לבעל התיבות

טוב לו על ידי התורה. יכולין אלו לקרוא להקב"ה שהיא סיה המעוררו לחשובה. לזה אמר שכל פעם אחת לירבעם התעוררת תשובה גדולה על ידי הילך טוב לו על ידי התורה קודם התעוררת החזקה הוא לחשוב כאילו תפסו בנגדו ואמר ליה חזור בך ואורוים הרשעים שאפילו בשעה שמתעוררין לתשובה אין תשובתן שלימה והיה חושב בנחשבתו שהוא יותר גדול מדוד ולזה חשב בשכלו שאם יחזור בתשובה יהיה חשוב יותר מדוד ולכן אמר חכם בשם הקב"ה שהקב"ה ואחריו הוא ואחריו דוד יעניו בנן פדן ולכן קרא אותו בן ישי ולו דוד שהוא מאמר ירבעם בשם הקדוש ברוך הוא ואמר אחר כך מי בראש כלומר אחישיב בדעתי כשאחזור בתשובה אלמד לעלות לרגל ירושלים והמלוכה לרוד ולזה אמר בן ישי בראש כלומר כשאחזור בתשובה כל כרחך לרד לעשות לבן ישי בראש ולכן אמר אי הכי לא בעינא. וזכרה לנו בזה המאמר איך שהקנאה מוליד את האדם מן העולם:

תולדות יעקב יוסף ראה

מה שנותנין לו הרהורי תשובה, וכמו ששמעתי ג"כ ממורי כי שמיעת הכרוז הוא המחשבה, ולכן אין לך רשע שאין לו הרהורי תשובה בכל יום מצד אלו הכרוזין ודפח"ח. והצדיק נותן לב לקיים מחשבתו הטובה, מה שאין כן הרשע.